

Una intromissió consentida a la intimitat familiar

Comentari a la STS, 1a, 13.7.2004

Esther Farnós Amorós

Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

260

Abstract

Els fets en què es basa la sentència del Tribunal Suprem, Sala 1a, de 13.7.2004 posen de relleu el conflicte freqüent que se suscita entre els drets fonamentals a la informació i a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge. Malgrat l'escassetat de pronunciaments a la jurisprudència sobre la intimitat familiar, en el present cas aquest és el dret que origina un debat més ampli. En particular, aquest comentari analitza tres qüestions que la sentència només exposa a grans trets: en primer lloc, què succeeix quan és un integrant de la unitat familiar el que consent o autoritza una intromissió en l'àmbit de la intimitat familiar; en segon lloc, quins són els pressupòsits del dret a la pròpia imatge; i, finalment, la possibilitat que el dret a la intimitat familiar pugui ser, en casos com el present, reconduït a l'esfera d'un altre dret fonamental.

Sumari

1. **Els fets**
2. **La resolució del Tribunal Suprem**
3. **Interès general, intimitat familiar i pròpia imatge**
  - 3.1. **Interès general dels fets objecte de la informació**
  - 3.2. **Dret a la intimitat familiar i consentiment d'un membre de la unitat familiar**
  - 3.3. **Límits a la recognoscibilitat del subjecte**
4. **Conclusió: la problemàtica d'invocar la intimitat familiar**
5. **Taula de sentències citades**
6. **Bibliografia**

1. Els fets

La cadena televisiva "Tele 5, S.A.", en el curs d'un programa de contingut informatiu dins d'una franja horària de màxima audiència, emeté un reportatge audiovisual sobre uns fets relatius a María Luisa P. G., coneguda en els mitjans de comunicació perquè a principis dels anys noranta havia estat part actora en un procés judicial que culminà amb el reconeixement de determinades conseqüències legals a les parelles de fet (STS, 1a, 16.12.1996). La sentència plantejava la problemàtica següent:

María Luisa P.G. i Ramón C.C. conviuen en relació estable de parella amb tres fills d'un matrimoni anterior de la dona, ja dissolt. Després de tres anys de convivència en l'habitatge propietat de l'home, situat a Sevilla, la relació es dissolgué.

María Luisa demandà Ramón C.C. i sol·licità l'ús i gaudi de l'habitatge i de l'automòbil propietat del seu ex company, així com una indemnització de danys i perjudicis per incompliment de promesa matrimonial. El JPI núm. 17 de Sevilla (20.4.1992) estimà de manera parcial la demanda i condemnà el demandat a satisfer 30.050,60 €, més l'ús i gaudi del seu automòbil durant un any i el de l'habitatge familiar per dos anys. La Sec. 5a. de l'AP de Sevilla (*no consta la data*) rebaixà la indemnització a 18.030,36 € i confirmà la resta de pronunciaments.

El TS desestimà el recurs de cassació interposat per Ramón C.C., tot manifestant que la dona havia acceptat conviure en relació estable de parella sota la certesa que, en algun moment, la relació es formalitzaria a través de matrimoni civil. Per aquest mateix motiu la dona havia decidit resoldre el contracte d'arrendament del que havia estat, fins aleshores, l'habitatge habitual d'ella i els seus fills i que els proporcionava alguns ingressos, atès que acollia un nombre reduït d'hostes. Alhora, l'actora havia contribuït a les despeses derivades de la convivència com també, especialment, a les generades pel trasllat d'un dels seus fills a Toledo per motius d'estudi, en vistes a la imminent fixació de la residència de la família a Madrid un cop celebrat el matrimoni projectat (FJ 1r.). El raonament del Tribunal Suprem deixa clar que la indemnització, finalment concedida a l'empara de l'art. 1902 CC i no del 43 CC sobre incompliment de promesa matrimonial, ha de prescindir dels danys morals (FJ 3r i 5è). La indemnització té en compte la imprevisió dels dos convivents (concurrència de culpes) però, especialment, la de l'home, per ser, diu el Tribunal, qui induí amb la seva promesa a establir la convivència (FJ 5è). Ara bé, la sentència fou considerada pionera en el seu moment pel fet d'aplicar, analògicament, a una parella de fet un precepte normatiu pensat per al matrimoni, la qual cosa portà el Tribunal a atorgar a la dona l'ús i gaudi temporal de l'habitatge familiar perquè, no existint fills comuns, d'acord amb l'art. 96.3r. CC, era la part de la relació amb un interès "més necessitat de protecció" (FJ 7è). Per a un comentari més detallat del cas, vegeu BERCOVITZ (1996).

El reportatge televisiu emès per "Tele 5, S.A." oferia imatges de l'interior de l'habitatge familiar de María Luisa, a l'interior del qual un dels seus fills, major d'edat, havia permès l'accés de les càmeres. Durant el transcurs de la gravació els periodistes formularen una entrevista al seu fill, qui, a més de respondre nombroses preguntes, ensenyà directament a la càmera una fotografia antiga de la seva mare.

María Luisa P. G. interposà demanda sobre protecció de drets fonamentals contra l'entitat "Tele 5, S.A.", Luis M. i Luis F., director general de "Informativos de Tele 5" i director del programa on s'havia emès el reportatge, respectivament. L'actora exercità, d'una banda, una acció declarativa de la intromissió il·legítima contra la intimitat personal i familiar i la pròpia imatge i, de l'altra,

una acció resarcitòria per la qual sol·licitava la condemna solidària dels demandats a una indemnització en la quantia fixada judicialment pels danys morals causats a la seva intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, així com la publicació de la sentència i les costes.

El Jutjat de Primera Instància núm. 9 de Sevilla (7.4.1998), desestimà la demanda de manera íntegra.

L'Audiència Provincial de Sevilla (Sec. 6a., 31.3.2000) desestimà el recurs d'apel·lació interposat per l'actora i confirmà la sentència d'instància.

El Tribunal Suprem desestimà el recurs de cassació interposat a l'empara, entre d'altres, dels articles 1 i següents de la LO 1/1982, de 5 de maig, de Protecció Civil del Dret a l'Honor, a la Intimitat Personal i Familiar i a la pròpia imatge (en endavant, LO 1/1982), i dels articles 18.1, 20.4 i 20.1.d) de la CE.

2. La resolució del Tribunal Suprem

La sentència objecte d'aquest comentari, confirmatòria de les dues sentències d'instància anteriors, analitza els tres arguments principals esgrimits per l'Audiència Provincial. El Tribunal Suprem no entra a considerar si ha existit una intromissió il·legítima en el dret a la intimitat personal a l'empara de la doctrina general de la irrevisibilitat de les qüestions de fet provades en la instància, on s'havia afirmat que el reportatge no contenia més dades que les aparegudes en altres mitjans de comunicació. És en seu de dret a la intimitat familiar i a la pròpia imatge on se suscita un debat més ampli: el Tribunal Suprem entra a definir l'àmbit substantiu d'aquests drets i, per a fer-ho, recorre a la jurisprudència del TC i del TEDH.

D'entrada, no es nega la possible vulneració de la intimitat familiar sinó la seva pretesa il·legimitat des del moment en què la intromissió és autoritzada per una persona que estava facultada per a fer-ho. Existeix, per tant, un consentiment que neutralitza la condició il·legítima de la intromissió, el del fill de l'actora, amb plena capacitat d'obrar, que estava integrat a la família i era titular ple del dret a protegir de la curiositat aliena el seu àmbit d'intimitat (FJ 3r.).

El TS reitera en aquest punt la definició de la intimitat familiar que ha donat el TC en múltiples sentències i que ha estat corroborada pel TEDH: la intimitat familiar es presenta com un dret que té per objecte garantir a l'individu un àmbit reservat de la seva vida coincident amb aquell en el qual es desenvolupen les relacions d'aquesta naturalesa. No es garanteix una intimitat determinada, sinó el *dret a posseir-la*, amb independència del contingut d'allò que es vol mantenir al marge del coneixement públic (FJ 3r.).

Pel que fa al dret a la pròpia imatge, la qüestió ofereix uns matisos diferents. En aquest cas, la intromissió en el dret fonamental sí que es presenta com a il·legítima.

Seguint la definició que fa el propi TC d'aquest dret, es tracta de la facultat que té el seu titular de disposar de la representació del seu aspecte físic *que en permeti la identificació*, la qual cosa comporta tant el dret a determinar la informació gràfica generada pels trets físics que el facin recognoscible, que pot ser captada o tenir difusió pública, com el dret a impedir l'obtenció, reproducció o publicació de la seva pròpia imatge per un tercer no autoritzat (FJ 3r.).

A diferència del que succeïa en seu de dret a la intimitat familiar, el fill de l'actora no estava legitimat per consentir una intromissió en el que, en aquest cas sí, constituïa una "esfera de poder aliena". El que realment interessa és que la posterior publicació de la imatge en qüestió, sense consentiment de la titular del dret, només es pot atribuir als demandats, autors de la intromissió. Ara bé, enfront de l'al·legació de l'actora-recurrent, que sosté que la imatge publicada permetia reconèixer-la en termes suficients, el Tribunal absol els demandats en base a què la prova d'instància demostra el contrari i, per tant, la qüestió no és susceptible de valoració en cassació (FJ 3r. *in fine*).

En el moment final de la seva argumentació, el Tribunal Suprem, malgrat confirmar les sentències anteriors, es permet reprovar l'Audiència Provincial, l'argumentació de la qual considera massa breu (FJ 4rt. *in fine*).

3. Interès general, intimitat familiar i pròpia imatge

Els dos drets fonamentals en joc plantegen les qüestions següents:

- 3.1. *L'interès general dels fets objecte de la informació*
- 3.2. *La relació entre el dret a la intimitat familiar i el consentiment d'un membre de la unitat familiar*
- 3.1. *Els límits a la recognoscibilitat del subjecte*

3.1. Interès general dels fets objecte de la informació

El Tribunal Suprem dona per suposat l'interès general del reportatge emès en el transcurs del programa informatiu de la cadena "Tele 5", qüestió de fet ja provada en la instància. Per aquesta raó, es limita a afirmar que la demandant, com a part vencedora en un procés judicial anterior, havia suscitat l'interès dels mitjans de comunicació.

Hem de recórrer a la sentència de primera instància per conèixer el "fet noticable" del cas i, en efecte, constatar la rellevància pública de la informació. Segons aquesta sentència, un cop la STS, 1ª, 16.12.1996 es féu pública, la seva resolució i el seu contingut van ser objecte de diverses interpretacions per part dels mitjans de comunicació, entre ells l'Agència EFE (FJ 3r.).

El TC, mitjançant una doble definició, objectiva i subjectiva, ha afirmat en reiterades ocasions que l'"interès públic" d'una notícia depèn de les matèries sobre les que versa, així com del "caràcter públic de la persona a la qual es refereix el fet en si". Algun autor entén que seran d'"interès públic" aquells fets el coneixement dels quals pugui fer pensar raonablement que contribueix a

fer possible la participació del ciutadà en la vida col·lectiva (DE DOMINGO, 2001, pàgs. 195 i ss.). Segons aquest autor, l'anàlisi del requisit de l'"interès públic" guiat per les circumstàncies del cas constitueix, en línies generals, un dels encerts més grans de la jurisprudència constitucional.

Part de la doctrina apel·la al "requisit de la necessitat", segons el qual només és admissible la intromissió que sigui necessària per a la informació (FAYOS GARDÓ, 2000, pàgs. 389 i ss.).

En el cas que ens ocupa, es posa en dubte la rellevància pública de la informació o interès públic en sentit objectiu. Així, malgrat les repercussions que el pronunciament que havia fet "famosa" la dona podia tenir en l'àmbit de les persones unides per una relació estable de parella, un fenomen en augment en el nostre entorn social, el fet que la informació es donés en el context del domicili familiar i ensenyant a les càmeres una imatge de l'actora es pot considerar irrellevant o innecessari pel que fa al contingut de la informació en si.

3.2. Dret a la intimitat familiar i consentiment d'un membre de la unitat familiar

L'art. 7 de la LO 1/1982, en el seu apartat 3r., al·ludeix, per primer cop, a la família quan estableix que tindran la consideració d'intromissions il·legítimes en l'àmbit d'aquesta llei:

"La divulgación de hechos relativos a la vida privada de una persona o familia que afecten a su reputación y buen nombre, así como la revelación o publicación del contenido de cartas, memorias u otros escritos personales de carácter íntimo".

La LO 1/1982, en desenvolupar l'art. 18.1 CE, no solament protegeix la intimitat personal, sinó també la familiar, si bé aquesta última vessant, com assenyala la doctrina (RUIZ MIGUEL, 1999, pàg. 88), ha tingut poc pes a la jurisprudència constitucional espanyola. En aquest sentit, cap de les resolucions del TC que es citen a la sentència ofereix una definició autònoma de la intimitat familiar, que sempre apareix unida al concepte d'"intimitat personal".

El cas que ens ocupa és un dels pocs en què el Tribunal Suprem analitza de manera autònoma el dret a la intimitat familiar. Abans, la STS, 1a, 4.11.1986, havia resolt un cas en què es debatia, entre d'altres drets, la intimitat familiar, si bé no l'arribava a definir perquè no la considerava vulnerada:

"(...) cualquiera que sea la valoración que en abstracto, merezca la pública divulgación de la situación económica de una persona y del dato de si convive asiduamente con su consorte, es lo cierto que, dentro del caso no se advierte que la intimidad de la actora quede afectada (...)" (FJ 3r.).

Per tal de definir la intimitat familiar hem de recórrer a la STC 231/1988, de 22.12.1988 (*Cas Paquirri*), que reconeix el dret a la intimitat personal i familiar de la vídua del popular torero, assenyalant en el seu FJ 4rt.:

"(...) el derecho a la intimidad personal y familiar se extiende, no sólo a aspectos de la vida propia y personal, sino también a determinados aspectos de la vida de otras personas con las que se guarde una especial y estrecha vinculación, como es la familiar; (...). Sin duda, será necesario, en cada caso, examinar de qué acontecimientos se trata, y cuál es el vínculo que une a las personas en cuestión; (...)".

La recent STS, 1a, 2.7.2004 també analitza el dret a la intimitat familiar d'una vídua que col·lionada amb el dret de l'actora a no patir indefensió en l'exercici d'una acció de reclamació de filiació no matrimonial contra la vídua i fills del que considerava que era el seu pare biològic. La sentència resol el conflicte prenent en consideració que el dret a la intimitat no es pot convertir en una consagració de la impunitat, declarant injustificada la negativa a la pràctica de la prova biològica (FJ 3r.).

Pel que fa a la rellevància del consentiment del fill de l'actora, l'art. 2.2 de la LO 1/1982 estableix que no s'apreciarà l'existència d'intromissió il·legítima en cap dels drets fonamentals protegits per aquesta llei:

"(...) cuando estuviere expresamente autorizada por ley o cuando el titular del derecho hubiere otorgado al efecto su consentimiento expreso, (...)"

El consentiment es presenta, així, com una de les causes que eliminen la il·licitud de la intromissió. Atès que en el supòsit de fet qui ha consentit la intromissió és un dels subjectes que formen part de la família i, per tant, és subjecte titular de la intimitat (art. 2.2 LO 1/1982), la intromissió no esdevé il·legítima. I això és possible malgrat que l'art. 1.3 de la LO 1/1982 ens presenti els drets a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge com a drets irrenunciables, inalienables i imprescriptibles.

Sembla que l'actora-recurrent desconeix o omet voluntàriament aquesta evidència i ignora que ella és titular de la mateixa intimitat familiar de la qual també és titular el seu fill. Es podria fer un paral·lelisme amb els casos on el propi afectat per la intromissió demanda per un fet que ell mateix ha proporcionat al públic; en aquests casos, el TC diu que si l'interessat ho posà en coneixement general en un principi, no pot després reclamar en contra els seus propis actes (vegeu la STC 227/1992, de 14.12.1992, amb motiu de l'obertura d'un expedient disciplinari del qual, prèviament, el propi expedientat havia donat notícia).

Finalment, la divulgació dels fets relatius a la vida privada de l'actora i a la seva família no afectaria la "reputació" i el "bon nom" a què al·ludeix l'art. 7.3 de la LO 1/1982, més si tenim en compte que el reportatge televisiu té com a referència un pronunciament judicial anterior d'indubtable ressò social.

En aquest sentit, el FJ 3r. de la citada STS, 1a, 4.11.1986 afegeix "(...) el número tres del artículo siete exige que la divulgación de hechos relativos a la vida privada afecte a la reputación y buen nombre, lo que obviamente no se da en el caso concreto y en sus particulares circunstancias (...)". D'aquesta manera, es considera que fer públic el sou de l'actora i del seu marit, així com publicar que aquests viuen separats per motius laborals, no n'afecta la reputació i bon nom.

3.3. Límits a la recognoscibilitat del subjecte

L'art. 7.5 de la LO 1/1982 considera intromissió il·legítima:

"La captación, reproducción o publicación por fotografía, filme, o cualquier otro procedimiento de la imagen de una persona en lugares o momentos de su vida privada o fuera de ellos, salvo los casos previstos en el artículo 8.2".

En aquest supòsit de fet, a priori, la intromissió en el dret a la pròpia imatge no es troba legitimada per cap de les possibles excepcions de l'art. 8.2 de la LO 1/1982 (l'actora no exerceix un càrrec públic o una professió de notorietat o projecció pública), de manera que *a sensu contrario* existiria vulneració del dret.

Ara bé, en el cas, el Tribunal Suprem, basant-se en la prova d'instància, afirma que la imatge era d'anys enrere i no es corresponia amb la imatge actual de la dona, de manera que no la feia susceptible d'identificació. Per tant, allò rellevant per al Tribunal és que la imatge de la persona sigui, no només "visible", sinó també "reconoscible" [en el mateix sentit, vegeu la STS, 1a, 14.3.2003 (FJ 3r.)]. En cas contrari, no ens trobaríem davant de la *pròpia imatge*.

Així succeeix, quan es difon per televisió la imatge d'una persona amb el rostre enfosquit o difuminat, de manera que és impossible identificar-la; doncs bé, encara que aquesta persona es pugui reconèixer a si mateixa, no hi ha una imatge seva susceptible de protecció (PASCUAL MEDRANO, 2003, pàgs. 65 i ss.). En el cas, segons el Tribunal, la fotografia de l'actora, d'anys enrere, no la fa identificable, i afegim, encara que la pròpia afectada es pogués reconèixer a si mateixa.

L'exigència de la reconoscibilitat es pot interpretar de manera més o menys estricta i, en tot cas, es tracta d'una qüestió de fet que queda en mans dels jutges segons el cas concret. Així, com el propi TS assenyala en la STS, 1a, 18.7.1998 (FJ 4rt.), no es requereix:

"(...) de manera esencial e ineludible, que la persona aparezca identificable o reconocible con total claridad en cuanto a los rasgos y características que configuran la integridad de su fisonomía, sino, únicamente, en la medida que permita su reconocimiento (...)" .

4. Conclusió: la problemàtica d'invocar la intimitat familiar

Per alguns autors, la família no té en si mateixa cap reconeixement legal superior o diferent del que s'atribueix als seus membres, de manera que quan l'art. 39.1 CE n'assumeix la protecció, ho fa com a valor instrumental. Segons aquesta tesi, el concepte d'*interès familiar* mai respon a la protecció de quelcom supraindividual que s'imposi als drets de cadascun dels individus del grup familiar (ROCA, p. 80).

El problema es plantejaria quan, com succeeix a la sentència comentada, neix un conflicte d'interessos entre els membres del grup i l'hipotètic "interès familiar". Per evitar la desprotecció que suposaria no atribuir a la família personalitat jurídica pròpia la qüestió es podria reconduir a l'esfera d'un altre dret fonamental, per exemple, mitjançant el nexa indissoluble existent entre la norma que prohibeix l'entrada i el registre en un domicili (art. 18.2 CE) i la que imposa la defensa i garantia de l'àmbit de privacitat (art. 18.1 CE), com ha posat de relleu el Tribunal Constitucional.

La STC 22/1984 de 17.2.1984 (FJ 2n.), en un cas de desallotjament d'un habitatge per ordre municipal d'enderroc, posa de manifest el nexa existent entre ambdós drets.

El recentment aprovat “Tractat pel qual s’estableix una Constitució per a Europa” (www.constitucioneuropea.es/index.jsp), encara no en vigor, en el seu art. 67 (“Respecte de la vida privada i familiar”) del Títol II (“Llibertats”) de la Part II (“Carta dels drets fonamentals de la Unió”) reconeix, en un mateix precepte, que *Tota persona té dret al respecte de la seva vida privada i familiar, del seu domicili i de les seves comunicacions.*

Per aquest motiu, potser hagués resultat més beneficiós per a l’actora invocar el seu dret a la inviolabilitat del domicili ja que, en el cas que ella en fos l’única titular, el seu consentiment hagués estat necessari per tal d’accedir-hi.

Com a argument addicional, cal afegir que la Llei Fonamental de Bonn, a diferència de la CE, no reconeix explícitament el dret a la intimitat sinó manifestacions relacionades amb el mateix, com la inviolabilitat del domicili (art. 13 LF) i de les comunicacions (art. 10 LF).

No obstant, si tenim en compte que, en tot cas, existeix el consentiment del fill de l’actora, se’ns fa difícil pensar que pugui prosperar qualsevol acció en defensa d’un dret fonamental contra el mitjà informatiu. D’aquesta manera, a l’empara de la incipient responsabilitat extracontractual per danys dolosos causats en el si de les relacions familiars, es planteja la procedència d’una acció de l’actora contra el propi fill que va consentir la intromissió. Però aquesta és una qüestió que va més enllà del present anàlisi.

5. Taula de sentències citades

Tribunal Constitucional

<i>Sala i Data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat Ponent</i>	<i>Parts</i>
STC,1a, 22.4.2002	RTC 2002\83	Pablo García Manzano	Alberto A. T. c. «Editorial Gráficas Espejo, S.A.» (actualment Hachette Filipacchi, S.A.)
STC, 1a, 14.12.1992	RTC 1992\227	Pedro Cruz Villalón	Francisco V.S. c. Alfredo M.
STC, Ple, 11.12.1992	RTC 1992\222	Vicente Gimeno Sendra	Qüestió d’inconstitucionalitat contra art. 58 LAU 1964.
STC, 2a, 17.10.1991	RTC 1991\197	Miguel Rodríguez-Piñero y Bravo-Ferrer	José T.B., María Antonia A.F. y José T.A. c. «La Editorial Católica, S.A.», Guillermo M.G. y Joaquín G.C.
STC, 2a, 22.12.1988	RTC 1988\231	Luis López Guerra	Isabel P.M. c. «Prographic, S.A.»
STC, 2a, 17.2.1984	RTC 1984\22	Luis Díez-Picazo y Ponce de León	María Dolores T.P. c. Ajuntament de Múrcia.

Tribunal Suprem

<i>Sala i Data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat Ponent</i>	<i>Parts</i>
STS, 1a, 4.11.1986	RJ 1986\6205	Cecilio Serena Velloso	María Dolores M.G. c. Pedro G.C. i "Grupo Promotor Salmantino, S.A."
STS, 1a, 14.3.2003	RJ 2003\2586	Jesús Corbal Fernández	María E.C. c. José Luis G.S., Bernabé C.Ll. e "Información y Prensa, S.A."
STS, 1a, 18.7.1998	RJ 1998\6278	Alfonso Barcalá Trillo-Figueroa	José Luis A.-C. S c. «Medios Informativos de Canarias, S.A.» i Jorge B. G.
STS, 1a, 16.12.1996	RJ 1996\9020	José Almagro Nosete	María Luisa P.G. c. Ramón C.C.
STS, 1a, 2.7.2004	RJ 2004\5452	José Ramón Ferrandiz Gabriel	Margarita c. Luis, Sandra, Eva i María Virtudes.

6. Bibliografia

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (1996), "Promesa de matrimonio y convivencia 'more uxorio' [Comentario a la STS de 16 de diciembre 1996 (RJ 1996, 9020)]", *Aranzadi Civil*, Vol. III, Parte Tribuna, pàgs. 16-18 (BIB 1996/1048).

Tomás DE DOMINGO (2001), *¿Conflictos entre derechos fundamentales?*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 1a. ed., Madrid.

Antonio FAYOS GARDÓ (2000), *Derecho a la intimidad y medios de comunicación*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 1a. ed., Madrid.

Amelia PASCUAL MEDRANO (2003), *El Derecho Fundamental a la Propia Imagen*, Thomson-Aranzadi, 1a. ed., Cizur Menor.

Encarna ROCA (1999), *Familia y cambio social (De la «casa» a la persona)*, Civitas, 1a. ed., Madrid.

Maria E. ROVIRA SUEIRO (1999), *La responsabilidad civil derivada de los daños ocasionados al Derecho al Honor, a la Intimidad Personal y Familiar y a la propia imagen*, Cedecs, 1a. ed., Barcelona.